

Економічні науки

УДК 336.64

Гринчишин Ярослав Миколайович

кандидат економічних наук

доцент кафедри державних та місцевих фінансів

Львівський національний університет імені Івана Франка

Гринчишин Ярослав Николаевич

кандидат экономических наук

доцент кафедры государственных и местных финансов

Львовский национальный университет им. Ивана Франко

Grynchyshyn Yaroslav

PhD in Economics,

Associate Professor of the Department of State and Local Finance

Ivan Franko National University of Lviv

Тимошечкін Олександр Ярославович

студент кафедри державних та місцевих фінансів

Львівського національного університету імені Івана Франка

Тимошечкин Александр Ярославович

студент кафедры государственных и местных финансов

Львовского национального университет имени Ивана Франко

Timoshechkin Alexander

Student of the Department of State and Local Finance

Ivan Franko National University of Lviv

**ФІНАНСОВІ РИЗИКИ ПІДПРИЄМСТВА: СУТНІСТЬ,
КЛАСИФІКАЦІЯ ТА ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ
ФИНАНСОВЫЕ РИСКИ ПРЕДПРИЯТИЯ: СУЩНОСТЬ,
КЛАССИФИКАЦИЯ И ОСНОВЫ УПРАВЛЕНИЯ**

FINANCIAL RISKS OF THE ENTERPRISE: ESSENCE, CLASSIFICATION AND BASIS OF MANAGEMENT

Анотація. Статтю присвячено дослідженню сутності фінансових ризиків підприємства, їх класифікації та управлінню фінансовими ризиками підприємства. В процесі дослідження охарактеризовано суть фінансових ризиків підприємства, складено класифікацію цих ризиків за різними ознаками, охарактеризовано основні внутрішні та зовнішні фінансові ризики підприємства. Визначено принципи побудови системи управління фінансовими ризиками підприємства та етапи процесу управління фінансовими ризиками, а також структуру механізму управління фінансовими ризиками підприємства.

Ключові слова: фінансовий ризик, класифікація фінансових ризиків, управління фінансовими ризиками.

Аннотация. Статья посвящена исследованию сущности финансовых рисков предприятия, их классификации и управлению финансовыми рисками предприятия. В процессе исследования охарактеризованы сущность финансовых рисков предприятия, составлено классификацию рисков по различным признакам, охарактеризованы основные внутренние и внешние финансовые риски предприятия. Определены принципы построения системы управления финансовыми рисками предприятия и этапы процесса управления финансовыми рисками, а также структуру механизма управления финансовыми рисками предприятия.

Ключевые слова: финансовый риск, классификация финансовых рисков, управление финансовыми рисками.

Summary. The article is devoted to the study of the essence of financial risks of the enterprise, their classification and management of financial risks of

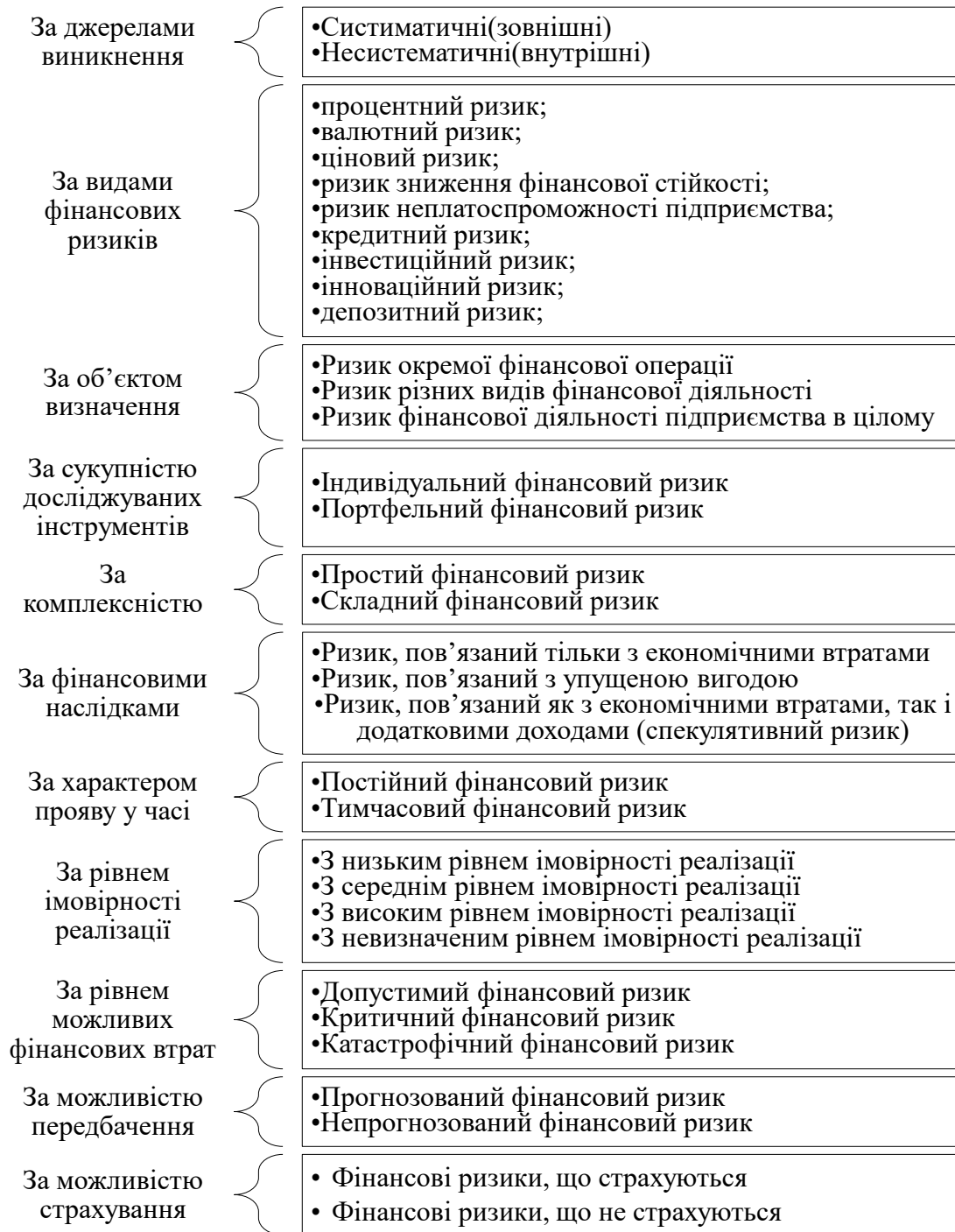
the enterprise. In the course of the research the nature of the financial risks of the enterprise is characterized, the classification of these risks on various grounds is made, the main internal and external financial risks of the enterprise are characterized. The principles of construction of the enterprise financial risk management system and stages of the financial risk management process, as well as the structure of the financial risk management mechanism of the enterprise are determined.

***Key words:** financial risk, classification of financial risks, management of financial risks.*

Виклад основного матеріалу. За ринкових відносин ризикова діяльність є передумовою успішного підприємництва, яке в Україні регулюється такими документами, як Конституція України, Цивільний, Кримінальний, Господарський та Податковий кодекси України. Згідно із ст. 42 Господарського кодексу України [1] «підприємництво - це самостійна, ініціативна, систематична, на власний ризик господарська діяльність, що здійснюється суб'єктами господарювання (підприємцями) з метою досягнення економічних і соціальних результатів та одержання прибутку». Отже, підприємець є відповідальним за свою діяльність, за ризики, які виникають на підприємстві та можливість їх уникнення чи нейтралізації.

Одними із важливих складових економічних ризиків підприємства є фінансові ризики. У широкому розумінні фінансові ризики - це ризики підприємницької діяльності, які характеризуються імовірністю втрат фінансових ресурсів [2, с. 223]. Якщо бути більш конкретними, то - фінансовий ризик підприємства є результатом вибору його власниками або менеджерами альтернативного фінансового рішення, спрямованого на досягнення бажаного цільового результату фінансової діяльності при імовірності зазнання економічного збитку (фінансових втрат) через

невизначеність умов його реалізації [3. с. 115]. Класифікацію фінансових ризиків за різними ознаками відображено на рисунку 1.

Рис. 1. Класифікація фінансових ризиків підприємства

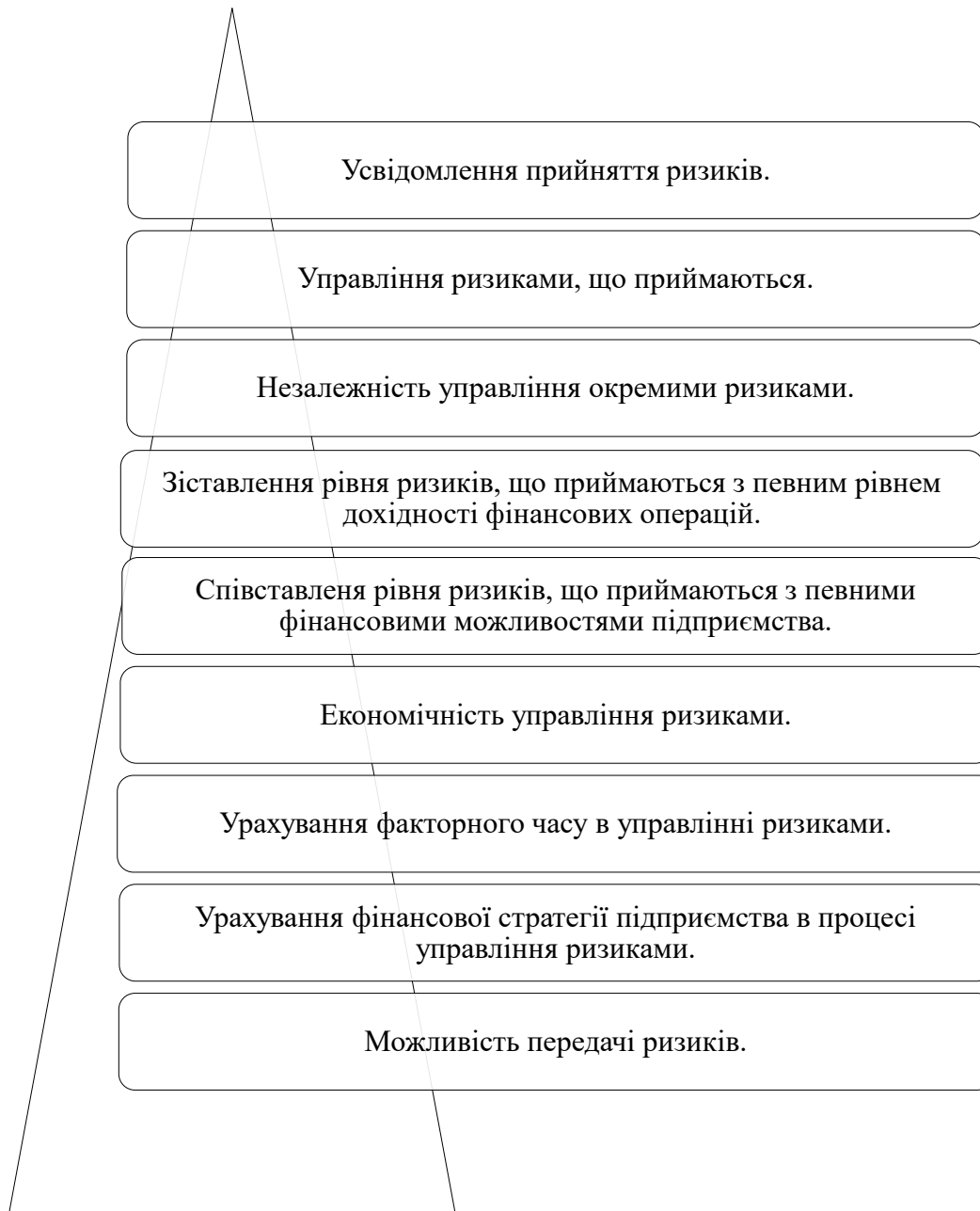
Джерело: складено автором на основі [3]

Зовнішній фінансовий ризик підприємства або як його ще називають- систематичний не залежить від діяльності підприємства і

характерний для всіх учасників фінансової діяльності та всіх видів фінансових операцій. До зовнішніх ризиків підприємства як правило відносять: ціновий, процентний та валютний ризик. Сутність процентного ризику полягає у тому, що підприємство не може передбачити зміни процентної ставки на ринку, валютний дещо схожий на процентний, так як полягає у непередбаченій зміні курсу іноземної валюти, а ціновий полягає у можливості фінансових втрат підприємства, які пов'язані із змінами цінових індексів тощо.

До внутрішніх ризиків підприємства (несистематичних) відносять такі ризики як: ризик зниження фінансової стійкості; ризик неплатоспроможності підприємства; кредитний ризик; інвестиційний ризик; інноваційний ризик; депозитний ризик. Ризик зниження фінансової стійкості підприємства пояснюється тим що структура капіталу підприємства є недосконалою та може привести до незбалансованості доходів та видатків підприємства за обсягами. Ризик неплатоспроможності підприємства у свою чергу генерується зниженням рівня ліквідності оборотних активів, що спричиняє розбалансованість позитивного й від'ємного грошових потоків в часі [3, с.116]. Формою прояву кредитного ризику є ризик несвоєчасної сплати коштів за надану підприємством у кредит готову продукцію. Інвестиційний ризик пояснюється можливістю фінансових втрат у процесі здійснення інвестиційної діяльності підприємства. Інноваційний ризик пов'язаний з впровадженням нових фінансових технологій, використанням нових фінансових інструментів тощо. Депозитний ризик передбачає можливість неповернення депозитних вкладів.

Для того щоб передбачити фінансові ризики підприємства, мінімізувати їх і можливо навіть нейтралізувати система управління фінансовими ризиками підприємства повинна бути побудована певних принципах, які відображено на рисунку 2.

Рис. 2. Принципи побудови системи управління фінансовими ризиками підприємства

Джерело: складено автором на основі [4]

Щодо принципу усвідомлення прийняття ризиків, він пояснюється так: суб'єкт господарювання має усвідомлено піти на ризик, якщо очікує отримати певний дохід від здійснення фінансової операції.

Принцип управління ризиками, що приймаються. До складу фінансових ризиків підприємства включають зазвичай ті ризики, які в подальшому можна буде мінімізувати чи нейтралізувати

Принцип незалежності управління окремими ризиками означає, що фінансові втрати через різні види ризиків не залежать один від одного, а також, що в процесі управління цими ризиками вони нейтралізуються окремо.

Принцип зіставлення рівня ризиків, що приймаються з певним рівнем дохідності фінансових операцій. Підприємство має приймати лише ті види фінансових ризиків, рівень яких не є більшим за рівень дохідної частини бюджету підприємства.

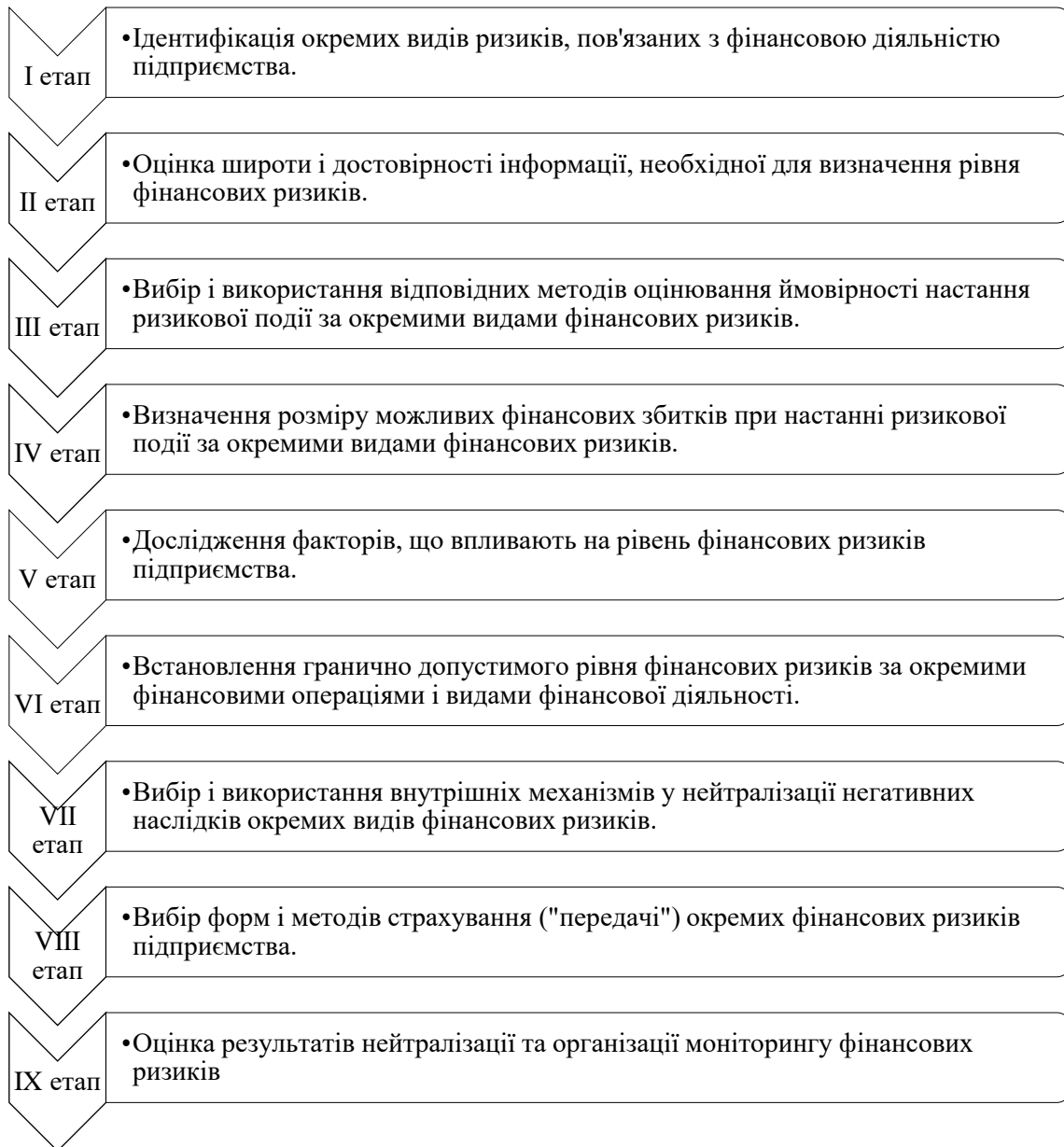
Принцип співставлення рівня ризиків, що приймаються з певними фінансовими можливостями підприємства означає, що розмір очікуваних фінансових втрат підприємства, повинен відповідати такій частині капіталу, яка забезпечує внутрішнє страхування ризиків.

Принцип економічності управління ризиками. Витрати підприємства на нейтралізацію відповідного фінансового не мають перевищувати суму можливих фінансових збитків за даним ризиком

Принцип управління фінансовими ризиками підприємства—це урахування факторного часу в управлінні ризиками. Чим довше відбувається здійснення фінансових операцій, тим більше супутніх ризиків їм зустрічається і відповідно меншою стає можливість нейтралізації негативних фінансових наслідків цих ризиків.

Принцип можливості передачі ризиків означає, що прийняття ряду фінансових ризиків є незіставним із фінансовими можливостями підприємства щодо нейтралізації їх негативних наслідків при ймовірнісному настанні ризикового випадку.

Механізм управління фінансовими ризиками підприємства передбачає кілька етапів своєї діяльності, кожен із яких важливий для ефективного кінцевого результату. Розглянемо ці етапи на рисунку 3.

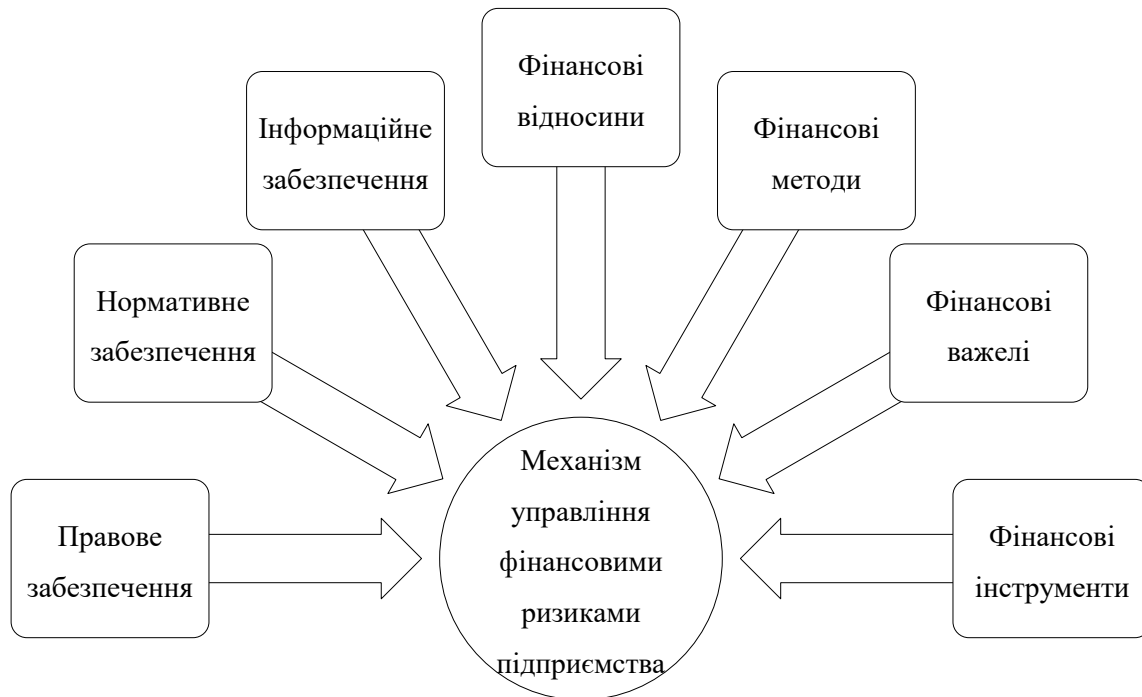
Рис. 3. Етапи механізму управління фінансовими ризиками підприємства

Джерело: складено автором на основі [5]

Система управління фінансовими ризиками підприємства забезпечує аналіз усіх видів фінансових ризиків і нейтралізацію їх можливих негативних наслідків у процесі розроблення і реалізації ризикових фінансових рішень [6].

Структуру механізму управління фінансовими ризиками підприємства відображено на рисунку 4.

Рис. 4. Структура механізму управління фінансовими ризиками підприємства

Джерело: складено автором на основі [7]

Кожна із складових механізму управління фінансовими ризиками підприємства є важливою:

Правове забезпечення містить у собі правову базу (закони, укази тощо), що допомагає в регулюванні фінансової діяльності підприємств.

Нормативне забезпечення передбачає забезпечення нормативних документів, таких як: інструкції, нормативи, норми тощо, що також є не менш важливим елементом у регулюванні діяльності підприємства. Ряд складових управління фінансовими ризиками підприємства регулюється вимогами статуту підприємства. Деякі із цих складових регулюються фінансовою політикою за різними напрямками фінансової діяльності, згідно із до розробленою на підприємстві фінансовою стратегією. Також,

на підприємстві може бути запроваджена система внутрішніх норм та вимог за деякими складовими управління фінансовими ризиками.

Не менш необхідним є і створення ефективної системи інформаційного забезпечення, щоб в майбутньому прийняття певних фінансових рішень було доцільним.

Фінансові відносини в системі зовнішньої підтримки фінансової діяльності підприємства включають [7]:

- різні форми фінансування розвитку підприємства;
- кредитування підприємства (надання підприємству різноманітних форм кредиту банками, небанківськими установами, господарськими партнерами тощо на поворотній основі на встановлений строк під певний відсоток);
- лізинг або оренда (надання в користування підприємству цілісних майнових комплексів, окремих видів необоротних активів за певну плату на передбачений період);
- страхування (фінансовий захист активів підприємства й відшкодування можливих його збитків при реалізації окремих фінансових ризиків (настанні страхової події));
- інші форми зовнішньої підтримки фінансової діяльності підприємства.

Фінансові методи як один із елементів механізму управління фінансовими ризиками включають такі способи і прийоми, за допомогою яких обґрунтовуються й контролюються конкретні управлінські рішення у різних сферах фінансової діяльності підприємства.

Отже, фінансові ризики підприємства займають значне місце у діяльності підприємства та поділяються за різними ознаками. Існує багато видів фінансових ризиків та способів управління кожним із цих ризиків. Механізм управління фінансовими ризиками підприємства повинен бути дієвим, містити певні принципи, визначені етапи процесу управління та важливі складові механізму управління фінансовими ризиками. Для

підприємства важливим є забезпечення ефективного внутрішнього управління фінансовими ризиками для подальшого передбачення та нейтралізації цих ризиків.

Література

1. Господарський кодекс України: закон України від 16 січня 2003 року № 436-IV (станом на 21 жовт. 2019 р.). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/> (дата звернення: 2.11.2019).
2. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / Лапіна І. С., Гончаренко О. М. та ін.; за заг. ред. І. С. Лапіної. Одеса, Атлант, 2016. 313 с.
3. Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / І. А. Бігдан, Л. І. Лачкова, В. М. Лачкова, О. В. Жилякова. Харків, ХДУХТ, 2017. 197 с.
4. Добровольська О. В., Халатур С. М. Фінансовий ринок: навч. посіб. Дніпропетровськ, Моноліт, 2015. 384 с.
5. Економіка підприємства: магістерський курс. Підручник. Частина II. / За ред. професорів Загірняка М.В., Перерви П.П, Маслак О.І. Кременчук, 2015. 756 с.
6. Глава 9. Управління фінансовими ризиками / Фінансовий менеджмент: навч. посіб. / за заг. ред. В.М. Бороноса. Суми, вид-во СумДУ, 2012. С. 459-513.
7. Теоретичні основи управління фінансовими ризиками. URL: https://nmetau.edu.ua/file/konspekt_lektsiy_upravlinnya_finansovimi_rizikami.pdf (дата звернення: 2.11.2019).